

UMÍSTOVÁNÍ VÝROBNÍCH ZÁVODŮ A PRŮMYSLOVÝCH ZÓN V ČR A V ÚSTECKÉM KRAJI

Radek Brynda

Jedním z fenoménů globalizace jsou nadnárodní společnosti. Mají ohromný vliv jak na ekonomický trh, tak na společnost a především na politickou sféru. Tento příspěvek přibližuje vstup mexické nadnárodní společnosti NEMAK S. A. do České republiky. Popsán je kontroverzní postup výběru výrobní lokality, reakce politických představitelů (státních i regionálních) a reakce veřejnosti. Nechybí ani uvedení profilu celé nadnárodní společnosti a její české části. Pro porovnání je také uveden příklad „good practice“ – umístění Strategické průmyslové zóny Triangle. Na závěr jsou shrnuty problematické i kladné body vstupu nadnárodní společnosti NEMAK na český trh a návrhy řešení jak v případech obdobných investic postupovat a jak se vyhnout možným problémům.

Úvod

V soutěži o větší efektivitu, jež ve 20. století probíhala mezi centralistickým a tržním hospodářstvím, zvítězil mnohem schopnější a pružnější trh. Zároveň se však po desítky let kultivoval a přijal, zejména v řešení externalit, přirozených monopolů a vůbec bytostné tendence trhu k monopolizaci, určitou nanejvýš nutnou míru regulace státem. Současné nadnárodní společnosti jsou fakticky mnohem silnější než jednotlivé státy i národní či nadnárodní instituce – globální trh opět převážil nad politickou regulací. Trh bude nevyhnutelně globální, jde však o to, aby měl spravedlivá pravidla a práva pro všechny lokality. [Rynda, I. 2000]

Dalším problémem u těchto společností na českém trhu je jejich přístup k poskytování podpor, dotací a grantů ze strany státu, krajů a měst. Političtí představitelé, aby přitáhli takto vysoké investice a vytvořili nová pracovní místa, často uzavírají s nadnárodními společnostmi z pohledu veřejnosti nevýhodné smlouvy a dohody. Občas se i stane, že tak přehlédnou negativní vliv takovéto investice na životní prostředí a místní obyvatele, podnikatelské zájmy, vlastnické poměry apod. Dalším prohrškem také bývá urychlení různých administrativních postupů nebo jejich přeskokování, což leckdy vede až k porušení zákonů České republiky.

Důvodem zpracování tohoto článku je především poukázat na smysl a problémy nadnárodních skupin a na styl podnikání v České republice, přede-

vším ve větších průmyslových podnicích. Z výše uvedeného každého napadne jasná hypotéza, že podnikatelské prostředí v České republice není zcela transparentní, že politické špičky ovlivňují umístování zahraničních investic, a to leckdy bez zvažování následků. Stát i regiony nečinně přihlížejí různým machinacím a nemají zájem upravit legislativu a nastavit jasné podmínky pro daný problém. Proto jsem se snažil v tomto příspěvku naznačit přínosy i negativa umístování zahraničních investic na podle mne nevhodném umístění společnosti NEMAK a vhodném umístění Strategické průmyslové zóny Triangle.

Článek je metodologicky zpracován jako případová studie na základě analýzy dostupných dat a informací o vybraných společnostech, zahraničních investicích, vychází ale také z rozhovorů s pracovníky CzechInvestu, Ústeckého kraje, Magistrátu města Most a obyvateli města Most a obce Havraň. Teoretické příčiny a východiska jsou čerpány ze související literatury.

Koncepce, teorie a praxe

Jednou z omezujících podmínek rychlého postupu transformace ekonomik střední a východní Evropy je nedostatečně fungující tržní prostředí, které by působilo na efektivní využívání existujících zdrojů. Pozitivní vliv mají v tomto ohledu na vývoj ekonomik přímé zahraniční investice, a to zejména v odvětvích průmyslu a produktivních služeb. Kromě toho s sebou

zahraniční firmy zpravidla přinášejí zvýšení produktivity práce zaváděním nových špičkových technologií, zvýšení přidané hodnoty, nové metody řízení a rozvoj vědeckovýzkumných aktivit. V celostátním měřítku pak bývají především přímé zahraniční investice do průmyslu proexportně orientovány a pozitivně tak ovlivňují obchodní bilanci a devizové příjmy státu. Poptávka po nových investicích do průmyslu však celosvětově tradičně výrazně převyšuje nabídku. Snaha zvýšit atraktivitu určitého regionu a získat tak investora vedla vyspělé země k vypracování více či méně rozsáhlého systému investičních pobídek, které zahrnují jak oblast daňovou a celní, tak politiku zaměstnanosti, různé typy grantů a dotací a v neposlední řadě podporu průmyslových zón. [Víturka, M. 2000]

Jedním z hlavních důvodů zakládání průmyslových parků je aktivní podpora vytváření nových pracovních příležitostí, a to nejen přímých. Podle odborných studií generuje jedno místo vytvořené investorem v průmyslové výrobě vznik minimálně jednoho až dvou dalších pracovních míst u dodavatelů, případně v navazující výrobě nebo ve službách. Aktivizace soukromého podnikání, zvýšení životní úrovně a kupní síly obyvatelstva v regionu jsou dalšími z cílů, které jsou při výstavbě zóny sledovány. Zatímco přímý finanční zisk z přípravy a prodeje či pronájmu pozemků je v případě zón budovaných z veřejných prostředků většinou nulový a někdy i záporný, v případě soukromých průmyslových zón je hlavním motivem jejich výstav-

by. Ačkoliv jsou průmyslové zóny zcela standardním nástrojem vyspělých zemí pro přilákání zahraničních investorů, Česká republika v tomto ohledu relativně dlouho zaostávala. Vlády v České republice poměrně dlouho možnosti investičních pobídek ignorovaly s odůvodněním, že deformují tržní prostředí (svou selektivností mají negativní dopad na volnou soutěž trhu) a spoléhaly na to, že dostatečným lákadlem jsou: možnost účasti v privatizaci, přirozené komparativní výhody jako levná a zároveň kvalifikovaná pracovní síla, výhodná geografická poloha atd., a že trend přílivu přímých zahraničních investic byl vzestupný i bez pobídek. Řada expertů ovšem už tehdy upozorňovala, že jen přirozené komparativní výhody České republiky v soutěži o investory stačit nemohou. Celý příliv přímých zahraničních investic do roku 1996 byl tažen masivní privatizací, což byl proces nestandardní a pouze přechodný. Zájem zahraničních investorů se omezoval na akvizice v rámci velké privatizace a v soutěži s okolními zeměmi v kategoriích společných podniků s už privátními subjekty nebo v nových investicích „na zelené louce“ Česká republika ztrácela. Pokles přímých zahraničních investic a zhoršení celkové ekonomické situace v ČR byly základními faktory, které vedly dočasnou úřednickou vládu ke schválení investičních pobídek a všeobecných kritérií pro jejich poskytnutí v dubnu 1998. V prosinci roku 1998 pak nová vláda schválila další rozšíření pobídek tak, aby se Česká republika v tomto směru vyrovnala okolním státům. Rozšíření spočívalo ve snížení limitu investice pro poskytnutí pobídky, v operativnějším prodeji pozemků za symbolickou cenu, v zavedení systému podpory průmyslových zón, v uplatnění pobídek na rozšíření výroby, a ve zvýšení maximální částky na zřízení nového pracovního místa z 80 tisíc Kč na 100 tisíc Kč. Zákon o investičních pobídkách byl schválen Parlamentem ČR v roce 2000. Systém podpory rozvoje průmyslových zón byl do státního rozpočtu zařazen v roce 1999 vládním usnesením. [Viturka, M. a kol. 2002] V posledních letech dochází k trendu prohlubování sepijatosti českého průmyslu, především zpracovatelských

odvětví, se zahraničními vlastníky, což je jen dalším z řady signifikantních znaků transformace tuzemské průmyslové základny po roce 1989. Podniky se zahraničními vlastníky vytvářejí více než polovinu celkových tržeb v průmyslu. Také většina tržeb z vývozu v sektoru průmyslu připadá na podniky se zahraničním kapitálem. Nicméně mnoho současných zahraničních investic v ČR v průmyslových zónách na tzv. zelené louce představuje výstavbu montážních závodů, které v hierarchii firem mají jen omezenou míru autonomie. O to zranitelnější mohou do budoucna být zahraniční investice do průmyslu, které neustále vyhodnocují komparativní výhody svého teritoriálního působení. Selektivně podle velikosti poboček nadnárodních společností lze pak v případě jejich ekonomických potíží očekávat problémy v regionech. Česká republika není výjimkou a podle četných zkušeností ze světa lze i tyto problémy na jejím území do budoucna očekávat. Konec konců první signály zde už byly, když americký výrobce počítačových součástek Flextronics ze dne na den opustil Brno, kde hodlal perspektivně zaměstnat až tři tisíce zaměstnanců, a přesunul takřka okamžitě svou výrobu do Asie. O to větší tlak na rozvoj sofistikovanějších odvětví je nyní prostřednictvím investičních pobídek vyvíjen ze strany vládních institucí. Toto směřování českého průmyslu je tudíž v současnosti klíčové pro jeho další rozvoj. [Toušek, V. 2003]

Častým jevem stále zůstává při vzniku průmyslových zón nebo umístění zahraničních investic přehlížení tzv. lokalit „brownfields“ (opuštěných ploch především po průmyslové výrobě) a stále jsou upřednostňovány tzv. „greenfields“ (závody na zelené louce). Tento jev je převládající i v územích s dostatkem brownfieldů, jakými jsou Ústecký kraj nebo Ostravsko. Důvodů je několik. Jedním z nich je volný prostor na zelené louce. Investor postaví objekty, které vyhovují rozměrům a kvalitám dle jeho požadavků; nemusí se ohlížet na budovy již existující, aby se jim snažil přizpůsobit. Odpadá zde nutnost kompletního přebudování a vyčištění území. Technická a dopravní infrastruktura je vybudována nově a má tak zaručenou delší životnost a je hlavně realizována podle

potřeb investora, nejsou problémy s nevhodně položenou či zastaralou a dnešní kapacitě neodpovídající infrastrukturou. Roli též hraje cena pozemků, která je nižší na okraji města. Finanční zdroje hrají velkou úlohu, neboť vystavět nové objekty bývá levnější než přestavovat staré, které bývají spojovány s řadou nepříznivých faktorů zvyšujících nutné vstupní náklady. Produkce v montážních linkách vyžaduje jednopodlažní průmyslové haly s velkou plochou, které je možné snáze budovat na zelené louce. Dochází tak ke komerční suburbanizaci i přesto, že by bylo vhodnější revitalizovat staré objekty bývalé průmyslové či zemědělské výroby, případně bývalé vojenské areály. Kromě pozitivního vlivu na ekonomiku však budování nových průmyslových zón s sebou nese také jistá rizika v podobě nadměrného rozšiřování zastavěného území, v jehož důsledku se nenávratně snižuje podíl zemědělské půdy a zvyšuje se intenzita dopravy v důsledku dojížděky do zaměstnání i vlastní technologické přepravy výrobků a polotovarů. Investoři zpravidla nedávají přednost lokalitám brownfields z různých výše uvedených důvodů. Zanedbané plochy brownfields jsou proti zónám na zelené louce investičně náročnější. Technická a dopravní infrastruktura je zastaralá, bývá vedena tak, že je potřeba ji přeložit, bývá nedostačující z hlediska kapacity. Tato fakta potvrzují i závěry a statistiky agentury CzechInvest, která koordinuje vstup zahraničních investorů do ČR. [Brynda, R. 2010]

Zeměpisné umístění bylo definováno v dotazníkovém šetření uvedeném v článku F. W. Cartera z roku 2000 jako blízkost potenciálních exportních trhů zahrnujících odběratele/dodavatele. Západní investor také usiloval o to být aktivní ve všech zemích regionu, přičemž geografická poloha cílové země byla také důležitá. [Tarzi, S. 1999]. Respondenti účastníci se výzkumu uváděli seznam hlavních předností, které by měla nabízet ideální lokalita přímých zahraničních investic. Dominantním faktorem byly tržní síly následované těsně strategickou ekonomickou pozicí a investičním prostředím. Ve vztahu k tržním silám byl často zmiňován růstový potenciál a podíl na místním trhu. Strategická pozice byla vztahována k výho-

dám prvního příchozího, signifikanci zákazníkům/klientům a nutnosti profitovat z mezinárodních trhů. Úvahy o investičním klimatu byly spojovány s celkovou stabilitou země, doložitelnosti historických obchodních spojení a obecného vládního postoje k přímým zahraničním investicím. [Carter, F. W. 2000]

V roce 2007 představil program GARDE – Globální odpovědnost Ekologického právního servisu (GARDE-EPS) analýzu „Zahraněční investice a CzechInvest jako faktory destabilizující demokratický právní stát“, vycházející ze zkušeností právníků GARDE-EPS získaných na případech velkých zahraničních investic nadnárodních korporací na území ČR, jakými jsou např. Nemač v Havraní u Mostu, Toyota Peugeot Citroën Automobile v Kolíně, LG Philips Displays v Hranicích nebo automobilka Hyundai v Nošovicích. Publikace analyzuje dopady investic nadnárodních korporací na právní řád a demokratické zřízení České republiky s cílem otevřít veřejnou debatu a dosáhnout systémových změn, které by současný stav napravily. Vzhledem ke komplikovanosti a provázanosti zkoumaného tématu se analýza dotýká

mnoha problematických bodů spolupráce veřejné správy se soukromým sektorem. Ta totiž vytváří prostor pro korupci, vznik střetu zájmů a zásadním způsobem oslabuje ochranu veřejných zájmů a práv zaručených Listinou základních práv a svobod. Analýza identifikuje tyto problematické body: CzechInvest jako podhoubí střetu zájmů; CzechInvest podílející se na vytváření legislativy týkající se jeho samotného (díky čemuž omezuje možnost svého postihu z hlediska zákona o střetu zájmů); negativní ovlivňování výkonu státní správy smluvními závazky státu a územních samosprávných celků vůči investorům; nezákonné stavby investorů bez rizika jejich odstranění a problém, že si města či kraje žádají odbory svých vlastních úřadů o vydání povolení (především stavební povolení nebo EIA). Z analýzy vyplynuly tyto návrhy možných řešení zmíněných problémů:

- rezignace CzechInvestu na členství v AFI včetně ukončení spolupráce,
- novelizace zákona o střetu zájmů,
- uplatnění konkurenční doložky v pracovních smlouvách zaměstnanců CzechInvestu,
- zákonná úprava lobbyingu,
- vytvoření meziresortní odborné ko-

- mise pro posuzování a rozhodování žádostí o investiční pobídky,
- zavedení účasti veřejnosti ve správním řízení o udělení investiční pobídky,
- obligatorní posuzování efektivnosti vynakládaných pobídek ve správním řízení o jejich udělení,
- povinné posouzení vlivů na životní prostředí jako podklad pro rozhodnutí o žádosti,
- mírnější kritéria pro dosažení odkladného účinku a předběžného opatření podle soudního řádu správního (včetně novelizace správního řádu),
- rozšíření důvodů pro odstranění stavby podle stavebního zákona. [Šrytr, J. 2007]

Největší objem investic, které zároveň obdržely státní podporu (pobídku), pocházely v období let 1998–2010 především z Německa, Nizozemí, Japonska a Koreje (viz tab. 1). Největší podpořené investice směřují v České republice především do Středočeského kraje – nejatraktivnějšího regionu České republiky (díky jeho blízkosti k hlavnímu městu Praze) a do dvou nejvíce podpořovaných a zaostalých (strukturálně postižených) regionů – Ústeckého a Moravskoslezského kraje (viz tab. 2).

Země původu	Počet firem	Investice v mil. EUR	Investice v mil. CZK	Nově vytvořená pracovní místa
Německo	145	4 315,64	141 594,40	34 257
Česká republika	140	3 166,79	96 825,32	15 207
Nizozemí	50	2 014,84	65 017,80	22 093
Japonsko	48	1 879,62	62 343,54	15 376
Korea	11	1 507,27	43 829,79	7 314
Japonsko, Francie	1	741,79	23 500,00	3 000
USA	25	516,63	16 278,47	3 902
Francie	21	474,19	15 095,91	4 841
Rakousko	23	418,85	12 773,43	1 463
Švýcarsko	18	365,92	11 329,90	2 375
Itálie	21	353,53	11 145,59	3 075
Belgie	15	343,62	11 219,13	1 906
Mexiko	1	314,71	11 361,00	1 361
CELKEM	519	16413,40	522314,28	116170

Pramen: www.czechinvest.cz

Tab. 1: Přislíbené investiční pobídky od dubna 1998 do 18. května 2010 podle země původu

Kraj	Počet firem	Investice v mil. EUR	Investice v mil. CZK	Nově vytvořená pracovní místa
Středočeský	82	3 336,44	108 612,83	18 836
Ústecký	107	3 028,30	97 341,95	20 975
Moravskoslezský	88	2 910,88	86 384,07	16 935
Olomoucký	40	1 379,38	46 124,76	8 953
Jihomoravský	66	1 367,49	42 123,27	11 658
Vysočina	29	1 048,68	33 976,54	5 804
Pardubický	29	853,50	27 824,59	9 067
Liberecký	24	755,73	24 419,92	4 617
Královéhradecký	26	754,61	24 159,13	8 664
Plzeňský	36	742,66	23 075,79	6 354
Jihočeský	22	560,02	17 271,11	4 497
Zlínský	22	483,24	15 260,70	2 320
Karlovarský	13	302,56	9 160,17	1 540
CELKEM	584	17523,49	555734,82	120220

Pramen: www.czechinvest.cz

Tab. 2: Přislíbené investiční pobídky od dubna 1998 do 18. května 2010 podle krajů

Příklad umístění výrobního závodu společnosti Nemak

Společnost Nemak vznikla v roce 1979 jako společný podnik mexické průmyslové skupiny Alfa, která je jednou z předních podnikatelských skupin v Mexiku, a automobilky Ford Motor Copany se zaměřením na výrobu hliníkových odlitků pro automobilový průmysl, zejména motorových hlav a bloků válců. Společnost NEMAK S. A. je významným dodavatelem pro výrobce aut Ford, General Motors, Daimler Chrysler a Opel. Firma vlastní pět výrobních závodů v Monterrey v Mexiku, dva závody v Kanadě a jeden v ČR. Na český trh vstoupila tato nadnárodní společnost prostřednictvím firmy Nemak Europe s. r. o. (od roku 2005 Nemak Czech Republic s. r. o.) otevřením výrobního závodu se 100 zaměstnanci v Havrani u Mostu v roce 2003. Nemak do závodu v průmyslové zóně Joseph (s plánovanou rozlohou 190 hektarů) investoval přes dvě miliardy korun. Nemak se zavázal vyrábět až 1,6 milionu motorových hlav, zaměstnat přes 500 lidí a do deseti let investovat dalších sedm miliard na rozšíření výroby a zaměstnat přes 1 300 pracovníků.

Firma investovala v ČR z důvodů bezpečnosti investování, státní ochrany, otevřenosti pro zahraniční investice, nízké úrovně inflace, daňových podmínek, předpokladu dobré produktivity práce, právního systému a snadného kontaktu se zákazníky.

Pramen: www.eps.cz

Výrobní závod Nemak Czech Republic s. r. o. v průmyslové zóně Havraň-Joseph

Problémy s umístěním továrny začaly již v roce 2000, ve kterém plzeňští zastupitelé souhlasili s výstavbou továrny mexické společnosti NEMAK S. A., ale obyvatelé zahájili petiční akci proti stavbě. O rok později se po protestech lidí firma rozhodla, že nepostaví svou továrnu v Plzni, ale v Mostě. Vláda poté pro Nemak Europe s. r. o. schválila udělení investiční pobídky ve výši 11,36 mld. Kč. Výběru nové lokality se také zúčastnilo Ministerstvo životního prostředí (MŽP). Podrobněji byly zkoumány především lokality Mýto, Balonka-Příbram, Most – George II, Most – Joseph, Lovosice a Nelahozeves. Průmyslová zóna Joseph byla realizovatelnou možností co do velikosti plochy pro plánovaný růst továrny, dostatečně velké vzdálenosti od obydlených oblastí a dalších podmínek z oblasti životního prostředí.

Problematikou umístění továrny v pro ni založené průmyslové zóně Joseph v Havrani u Mostu se dlouhodobě právně zabývá Ekologický právní servis (EPS). EPS v celém případě upozorňuje na množství nezákonností ze strany státních orgánů, které jsou od počátku nuceny pracovat na co nejnadhodnější realizaci záměru společnosti Nemak. Souhlas s odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu, který Ministerstvo životního prostředí vydalo v polovině roku 2001, je klíčovými rozhodnutím v kauze Nemak. MŽP jednajícím pod silným politickým tlakem postoupily k rozhodování

o vhodnosti umístění plánované stavby a vlivu na zemědělskou půdu pouhé dva dny. MŽP bylo nuceno porušit zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, jestliže chtělo vyhovět usnesení vlády. EPS se několikrát bezvýsledně obracel na bývalého ministra životního prostředí Miloše Kužvarta se stížností na postup jeho úřadu v kauze Nemak. Proto celou věc v únoru 2002 předal EPS k prošetření veřejnému ochránci práv. Zpráva veřejného ochránce dala v celém rozsahu námitkám EPS za pravdu. Navíc ombudsman doporučil MŽP, aby zprávu a stanovisko použilo jako podklad k přezkoumání rozhodnutí. I přes stanovisko ombudsmana a deset žalob podaných proti nezákonnostem v postupu státních orgánů společnost ve stavební činnosti pokračovala. Soud dal ve dvou případech odpůrcům stavby továrny za pravdu, ve dvou žaloby zamítl nikoliv z věcných, ale z formálních důvodů. [Britské listy, 8. 8. 2002]

Právníci programu GARDE-EPS poskytovali bezplatnou právní pomoc rodině sedláka Rajtera, která byla stavbou environmentálně kontroverzní továrny společnosti Nemak Czech Republic, s. r. o. negativně dotčena. Bylo podáno více než 260 právních podání, desítky žalob a kasačních stížností, návrhů na vyhlášení místního referenda či trestních oznámení. Zlom přišel až v polovině roku 2004, kdy Nejvyšší správní soud dal zapravdu drtivě většině námitek právníků GARDE a pana Rajtera a zrušil tak rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem, který následně zrušil některá nezákonně vydaná povolení pro Nemak a rozvojovou zónu Joseph. Rodině Rajterů byl nabídnut městem Mostem a Krajským úřadem Ústeckého kraje náhradní statek za podmínky, že EPS a rodina Rajterů stáhnou všechny žaloby v kauze Nemak. Jednání o statku nakonec byla neúspěšná a město Most nabídlo rodině Rajterů odkup části pozemků ležících v bezprostředním sousedství budovaného závodu. Odkup pozemků nakonec podpořila vláda ČR a uvolnila takřka čtvrtmiliardovou částku z výnosů privatizace jako příspěvek městu Mostu na rozšíření průmyslové zóny Joseph. Město Most posléze na konci roku

Průmyslová zóna Havraň-Joseph s továrnou firmy Nemač Czech Republic s. r. o.

2006 schválilo a vykoupilo pozemky rodiny pana Rajtera za účelem rozšíření průmyslové zóny. [www.eps.cz, 8. 4. 2008]

EPS se také obrátil na Evropskou banku pro obnovu a rozvoj a informoval o rizicích, která jsou s aktivitami Nemač v ČR spojena. Na základě těchto argumentů v červnu 2003 banka vyhlásila, že upouští od záměru „hliníkářnu“ finančně podpořit. EPS také upozorňoval na různé střety zájmů, např. uzavření smlouvy o vzájemné spolupráci mezi městem Mostem a Nemačem, v níž se město zavázalo učinit vše k tomu, aby pro investora byla včas vydána veškerá nezbytná stanoviska, souhlasy a povolení státních či samosprávných orgánů. Iniciátorem byl tehdejší primátor města Mostu (do roku 2001) a později krajský hejtman Ing. Jiří Šulc, který byl zároveň společníkem firmy Coming spol. s r. o. zastupující firmu Nemač v řízení o umístění stavby (včetně zpracování potřebné dokumentace).

Příklady vhodného umístění průmyslové zóny

Jako nejvhodnější, pokud jde o umístění vhodných průmyslových zón, se v prostředí České republiky jeví regiony s dostatkem kvalifikovaných pracovních sil v průmyslových oborech, regiony s vhodnou infrastrukturou, souvisejícími službami (dodavateli), s dostatkem vhodných výrobních ploch (brownfieldů nebo opuštěných vojenských ploch) a také regiony s vyš-

ší mírou nezaměstnanosti. V České republice jsou takto definované regiony v podstatě pouze dva. Jedná se o Ústecký kraj (resp. bývalou severočeskou hnědouhelnou pánev) a Ostravsko. Tyto regiony byly před rokem 1989 jednostranně orientovány na těžbu uhlí a těžký průmysl. Restrukturalizací českého průmyslu po roce 1989 vzniklo v těchto regionech velké množství brownfieldů a také zde velmi vzrostla nezaměstnanost v důsledku omezení těžby uhlí a radikálního snížení počtu pracovníků v největších průmyslových podnicích. Z výše uvedených důvodů se jeví jako nejvhodnější umístění zahraničních investic do těchto oblastí, které poskytují dostatečné množství vhodných ploch (brownfieldů) a pracovních sil, které čekají na své uplatnění. [Brynda, R. 2003]

Jedním z takovýchto brownfieldů, a zároveň největší budovanou průmyslovou zónou v Ústeckém kraji, je areál bývalého žateckého vojenského letiště, které nebylo armádou již využíváno a postupně chátralo. Ústecký kraj tak formou bezúplatného převodu ve věci veřejného zájmu pro vybudování strategické průmyslové zóny majetek převzal a vláda ve svém usnesení z roku 2002 o „Zabezpečení investiční přípravy průmyslových zón regionů Severozápad a Moravskoslezsko“ podpořila další přípravu zóny na tomto území. V závislosti na těchto rozhodnutích došlo ke změně územních plánů dotčených obcí a byla zahájena pří-

prava průmyslové zóny ve spolupráci s vládní Agenturou pro podporu podnikání a investic CzechInvest. Postupně byly v prostoru bývalého letiště provedeny demolice nepotřebných objektů a sanace starých ekologických zátěží. Proběhla výstavba inženýrských sítí, dopravní infrastruktury a dvou výrobních závodů firem IPS Alpha Technology Europe, s. r. o. (LCD televizory Panasonic, Toshiba a Hitachi), Panasonic AVC Networks Czech, s. r. o. (televizory s plochou obrazovkou). Nově vstupuje do zóny firma Solar Turbines EAME, s. r. o. (opravy plynových turbín). Strategická průmyslová zóna nese jméno „Triangle“ a je situována na pomezí tří okresů – Chomutov, Most a Louny – na dobře dopravně dostupném místě u silnice první třídy I/7 Praha – Chomutov – Hora Sv. Šebestiána (hranice se SRN), která bude realizována jako rychlostní komunikace R7, a v těsné blízkosti (cca 1 km) silnice první třídy I/27 Most – Žatec – Plzeň. Průmyslovou zónu tvoří pozemky o celkové výměře 363 ha. Využitelná rozloha pro investory činí 295 ha. Uvažovaná plocha pro strategického investora činí cca 200 ha, zbývající plocha je určena pro subdodavatele, technické a logistické zázemí zóny a vyvolané služby. Zóna Triangle je určena především investorům, jejichž podnikatelské záměry jsou z oborů zpracovatelského průmyslu (mimo prvotní zpracování surovin), strategických služeb, technologických center, nebo z oblasti výzkumu a vývoje. Ve strategické průmyslové zóně Triangle lze po odsouhlasení vlastníka umístit i záměry v oblasti logistiky, facility managementu, odpadového hospodářství, čerpací stanice pohonných hmot, případně další služby plnící funkci obslužnosti zóny. Strategická průmyslová zóna Triangle získala v roce 2004 ocenění „Průmyslová zóna roku 2003“ v kategorii „Brownfield roku 2003“. [www.kr-ustecky.cz, 8/2010]

Trh podnikatelských nemovitostí v ČR poskytuje značný potenciál v oblasti připravených výrobních objektů (zpravidla nájemních) tak, aby mohla zahraniční firma zahájit výrobu v co nejkratší době. Nejpoptávanější velikost výrobní haly mezi investory z oblasti zpracovatelského průmyslu se pohybu-

Strategická průmyslová zóna Triangle

je mezi 2–5 ha. Zajímavým segmentem jsou velcí výrobní investoři, kteří požadují více než 20 hektarů, neřídka i 40 hektarů připravené plochy. Dle statistik agentury CzechInvest není tato skupina početná (ročně se na CzechInvest obrátí 5–10 takových investorů), svými specifickými požadavky a nároky na území je však bezesporu významná. [www.czechinvest.cz, 8/2010]

Strategickými projekty v oblasti průmyslových nemovitostí jsou tzv. strategické průmyslové zóny (SPZ). Jedná se o zóny o výměře 200 ha (nejméně 100 ha), kdy je zóna realizována v zastavěném, ale nevyužívaném území. Dále jsou to zóny připravované pro významného či vážného investora, který se zaváže k realizaci významné výše investice, a tím i k vytvoření určitého počtu pracovních míst. Příprava strategických zón probíhá vždy ve spolupráci Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), agentury CzechInvest a zástupců krajské a místní samosprávy. V České republice je v současné době několik ještě ne zcela obsazených strategických průmyslových zón: Kolín-Ovčáry (popsána níže), Most-Havraň (popsána v předchozí kapitole), Žatec-Triangle (popsána výše), Mošnov a Holešov (popsány níže). [www.czechinvest.cz, 1/2011]

Největším projektem, který byl vázán na zájem strategického investora z automobilového průmyslu, je **SPZ Nošovice**. Rozloha této SPZ činí 260 ha a byla připravována pro automobilku Hyundai. V roce 2006 byla oceněna

jako zóna s největším ekonomickým přínosem (dosáhla největšího efektu vynaložené investice na vytvořená pracovní místa). Neméně významným projektem je **SPZ Kolín-Ovčáry** vybudovaná pro další automobilky – Toyota Peugeot Citroën Automobile (TPCA). Výroba byla zahájena v únoru 2005 a již v následujícím roce dosáhla plánované roční kapacity 300 000 vozů. V TPCA v současné době pracuje 3 500 zaměstnanců. **SPZ Ostrava-Mošnov** je vhodně umístěná pro investory, kteří mají zájem těžit především z její strategické polohy v blízkosti mezinárodního letiště s možností napojení na rychlostní ko-

munikace a železniční síť. Rozloha průmyslové zóny je 200 ha. Kompletní dokončení infrastruktury je naplánováno na říjen 2011. Již nyní v zóně působí pět podniků. **SPZ Holešov** ležící ve Zlínském kraji v okrese Kroměříž se řadí s rozlohou 360 hektarů k největším realizovaným rozvojovým plochám v ČR. Základní technická a dopravní infrastruktura byla dokončena na konci roku 2009 a o rok později vstoupilo do SPZ pět investorů. Holešovská zóna je vhodně dopravně umístěna a má zázemí v podobě kvalifikované pracovní síly. Do SPZ nelze umísťovat výroby představující riziko pro životní prostředí (chemický průmysl, těžké strojírenství a zpracování primárních surovin). Zóna je významná orientací na výzkum a vývoj umístěním technologického parku Progress, ve kterém bude sídlit Technologické inovační centrum. [www.czechinvest.cz, 1/2011]

Mezi strategické projekty patří i projekt regenerace 140 let starého areálu bývalého strojírenského podniku **Škoda v Plzni** o rozloze 190 ha. Úspěch této SPZ souvisí s otevřením areálu lidem a ustoupením od těžké výroby. Jedná se o pilotní projekt regenerace starého uzavřeného průmyslového areálu, který je z části využíván. Nachází se v blízkosti centra Plzně a v těsné

Strategická průmyslová zóna Škoda Plzeň

blízkosti úspěšného Městského industriálního parku Plzeň-Borská pole. Nejen touto výhodnou polohou je areál velice atraktivní pro investice do lehkého zpracovatelského průmyslu. Projekt regenerace průmyslové zóny Škoda Plzeň zařadilo MPO v roce 2004 do programu rozvoje průmyslových zón v ČR jako největší realizovaný brownfield v České republice. Projekt získal cenu „Brownfield roku 2004“. Areál o rozloze 158 ha je průmyslovou ekologicky nezatíženou zónou, v níž místo jedné firmy sídlí dalších 48. Na revitalizovaných plochách rovněž vybudovala výrobní haly společnost Škoda Transportation s. r. o., výrobce tramvají a lokomotiv. [www.czechinvest.cz, 1/2011]

Řada dalších úspěšných zón vznikla, podobně jako SPZ Škoda v Plzni, v lokalitách brownfields a díky své úspěšnosti byla rovněž oceněna v soutěži CzechInvestu jako „Brownfield roku“. Jedná se např. o **Průmyslovou zónu Keplerova** v Olomouci-Holicích o rozloze 17 ha, která vznikla na území bývalého cukrovaru. Technickou infrastrukturu v hodnotě 30 mil. Kč vybu- dovalo město s využitím státní dotace na podporu průmyslových zón ve výši 14,4 mil. Kč. Tato celková veřejná intervence dosud generovala více než 1 mld. Kč privátních investic a vytvoření cca 900 pracovních míst. Zahraniční investoři zaujímají v tomto úze- mí cca 13 ha a místní firmy okolo 4 ha plochy. V současné době je tato prů- myslová zóna téměř obsazena. V na- vazujícím území umístili své provozy také další investoři. [www.olomouc.eu, 1/2011]

Dalším příkladem nejlepšího projek- tu regenerace brownfieldu v roce 2006 je **Průmyslová zóna Třinec-Bali- ny** s rozlohou 20 ha. Zóna byla kon- cipována jako společný projekt města Třince a Třineckých železáren s vy- užitím finanční podpory založené na principu PPP. Výstavba průmyslové zóny byla dokončena v červenci 2001. Investice vybudování infrastruktury činila cca 550 mil. Kč. Zóna byla do- končena v roce 2009 a je již komple- tně obsazena novými investory. V zóně sídlí šest firem, které zaměstnávají více než 600 přímých zaměstnanců.

Tyto firmy investovaly do zóny zhru- ba 1,2 mld. Kč. [www.asociaceppp.cz, 1/2011]

Posledním příkladem v roce 2009 oce- něného a úspěšného brownfieldu je **Průmyslová zóna František** v Hor- ní Suché na Karvinsku, která vznikla z nevyužívaného černouhelného dolu. Bývalá administrativní budova dolu dnes slouží jako podnikatelský inku- bátor, nově byla vybudována také leh- ká průmyslová hala. Ve čtrnáctihekta- rové zóně působí deset let po uzavření dolu František na 25 firem z různoro- dých odvětví. [www.czechinvest.cz, 1/2011]

Závěr

Zda má výše uvedená investice a vstup společnosti Nemark do průmyslové zóny Joseph v Havrani u Mostu klad- ný, nebo negativní vliv na místní eko- nomiku a obyvatele, je asi zatím před- časné jasně určit. Musí se ještě počkat, jestli společnost opravdu splní své sli- by prezentované v médiích a vytvoří více než 1 300 pracovních míst.

V současné době nepřevládají ani ne- gativa, ani pozitiva. Negativním je- vem byl určitě přístup státu, města Mostu a Ústeckého kraje, pokud jde o stavební povolení, administrativní a další výhody (možná až nad rámec zákona či slušného chování) a o rovné zacházení s dalšími podnikatelskými subjekty. Největším prohřeškem byl asi způsob odnětí zemědělské půdy pro stavbu továrny, který byl i ze stra- ny veřejného ochránce práv Otaka- ra Motejla označen jako nezákonný. Pokud jde o vliv na životní prostředí a společnost, je umístění průmyslo- vé zóny Joseph (vytvoření účelně pro firmu Nemark) absolutně nepřijatelné. V regionu plném brownfieldů byla vy- brána nedotčená plocha uprostřed polí na rozhraní městských a venkovských oblastí Ústeckého kraje. Pozitivním vlivem bylo určitě snížení míry neza- městnanosti v regionu, který ji má nej- vyšší v České republice.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že vstup takovéto společnosti na český trh může být i přínosem, ale veškeré orgá- ny by měly jednat se všemi investory

rovným způsobem a poskytovat všem stejné výhody. Samozřejmě by měly být dodržovány všechny zákonné po- stupy, pravidla a normy. Zvýhodnění by měla být poskytována jen výjimeč- ně s jasným důvodem a dle platných pravidel, postupů a zákonů. Umísto- vání závodů by mělo hledět nejenom na politické zájmy a zájmy investo- rů, ale také na životní prostředí, zájmy společnosti a potřeby regionu (odstra- nit brownfieldy).

Spornými body umístování investic korporací jsou především lobbying a tzv. „politická páka“ v jednání o pod- mínkách pro vlastní korporaci a také omezování konkurence. Tyto a dal- ší prvky může ovlivnit pouze a jedině vláda a parlament státu, který na tom ovšem musí mít zájem. Východiskem by měly být lokalizované ekonomiky, kontrola obyvatel nad svou lokalitou, silná samospráva a výroba pro spotře- bu, nikoliv pro konzum. Opatření by tedy měla spočívat kromě adekvátně nastavené legislativy podnikání také v zavedení komunitní a samosprávné společnosti. [Korten, D. C. 2001]

Použité zdroje:

- ANDĚL, J. Průmysl Ústeckého kraje. In: AN- DĚL, J. (eds.): *Geografie Ústeckého kraje*. PF UJEP Ústí nad Labem, 2000. s. 100–105.
- BRYNDA, R. *Průmysl Ústeckého kraje (regi- onálně-geografická analýza a syntéza)*. Diplo- mová práce. Geografický ústav Přf MU v Brně, 2003. 120 s.
- BRYNDA, R. *Regionální geografická analý- za průmyslu správních obvodů obcí s rozšíře- nou působností NUTS II Severozápad*. Diser- tační práce. Geografický ústav Přf MU v Brně, 2010. 180 s.
- CARTER F. W. The Role of Foreign Direct In- vestment in the Czech Republic During the 1990's. *Moravian Geographical Reports* 8, No. 1. Institut of Geonics, Czech Academy of Sciencis, Brno, 2000. p. 2–16.
- KORTEN, D. C. *Keď korporácie vládnu svetu*. Mikuláš Hučko. Košice, 2001. 351 s.
- RYNDA, I. *Co je to globalizace*. UK v Praze, 2000. 3 s.
- ŠRYTR, J. *Zahraniční investice a CzechInvest jako faktory destabilizující demokratický právní stát*. Závěry analýzy. GARDE – EPS, 2007. 3 s.
- TARZI, S. Host countries and foreign direct investment from the emerging markets. *Internati- onal Relations*, Vol.14, No. 4, 1999. s. 15–32.
- TOUŠEK, V. *Geografické aspekty transformace českého průmyslu po roce 1989* (Habilitační prá- ce). GÚ Přf MU v Brně, 2003. 137 s.

VITURKA, M. *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje*. ESF MU v Brně, 2000. 81 s.
VITURKA, M. – TOUŠEK, V. – TONEV, P. a kol. *Průmysl kraje Vysočina*. In: *Průmyslové zóny a průmysl kraje Vysočina (posouzení stavu, využitelnosti a možného dalšího rozvoje průmyslových zón)*. VCRR MU v Brně, 2002. s. 73–134.

Britské listy. Ombudsman: *Ministerstvo životního prostředí jednalo v kauze NEMAK nezákonně*. 8. 8. 2002. www.blisty.cz, 1 s.
www.asociaceppp.cz (informace ze stránek získány v měsíci lednu roku 2011)
www.czechinvest.cz (informace ze stránek získány v měsíci srpnu roku 2010 a lednu 2011)
www.eps.cz (informace ze stránek získány v měsíci srpnu roku 2010)

www.kr-ustecky.cz (informace ze stránek získány v měsíci srpnu roku 2010)
www.nemak.cz (informace ze stránek získány v měsíci srpnu roku 2010)
www.olomouc.eu (informace ze stránek získány v měsíci lednu roku 2011)
www.ukr.plzen.eu (informace ze stránek získány v měsíci lednu roku 2011)

*Mgr. Radek Brynda
Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy*

ENGLISH ABSTRACT

Locations of Production Plants and Industrial Areas in the Czech Republic and in the Region of Ústí nad Labem, by Radek Brynda

One of the phenomena of the globalization is multinational corporations. They have immense impact on the economic market, the society, and very much so on the political sphere. As an example, this article describes how the Mexican multinational company of Nemak S. A. came to the Czech Republic. Presented is the controversial procedure of the choice of the location of their production plant, the reactions of politicians at both national and regional levels, and the reactions of the public. To compare, an example of good practice is given with the location of the Triangle Strategic Industrial Zone. In conclusion, the negative and positive effects of Nemak's entry are summarized, suggesting how to proceed with such investments and avoid potential problems.